

ІНФОРМАЦІЯ

про виконання у 2018 році науково-дослідних робіт, замовником яких у Міністерстві екології та природних ресурсів України виступало Управління охорони біорізноманіття та біобезпеки

«Науково-експертна оцінка стану і вартісної цінності генетичних ресурсів та підготовка обґрунтованих рекомендацій щодо створення системи регулювання на національному та регіональному рівні збереження, відновлення, сталого використання, доступу до генетичних ресурсів та розподілу вигід від їхнього використання»

Виконавцем договору, за результатами тендеру, став Інститут проблем кріобіології і кріомедицини Національної академії наук України.

В результаті виконання роботи проведено аналіз:

сучасних пріоритетів, стратегій та планів дій природоохоронних міжнародних угод, стороною яких є Україна, з метою врахування та дотримання міжнародних правил і процедур щодо створення системи регулювання на національному та регіональному рівні збереження, відновлення, сталого використання, доступу до генетичних ресурсів та розподілу вигід від їхнього використання;

нормативно-правових актів країн ЄС з питань генетичних ресурсів та справедливий і рівноправний розподіл вигід від їх використання.

Відповідно до технічного завдання до науково-дослідної роботи виконавцями розроблений законопроект про доступ до генетичних ресурсів, проектів нормативно-правових актів, метою яких є забезпечення виконання Україною своїх зобов'язань як Сторони Нагойського протоколу про доступ до генетичних ресурсів та справедливий і рівноправний розподіл вигід від їхнього використання до Конвенції про охорону біологічного різноманіття.

В процесі виконання роботи проведена науково-експертна оцінка стану генетичних ресурсів України та запропонований механізм визначення вартісної цінності генетичних ресурсів.

Робота виконана на високому професійному рівні та є підґрунтям для ратифікації та, в подальшому, виконання вимог Нагойського протоколу про доступ до генетичних ресурсів та справедливий і рівноправний розподіл вигід від їхнього використання до Конвенції про охорону біологічного різноманіття.

«Підготовка Плану заходів, включаючи економічну оцінку, щодо реалізації Україною зобов'язань, що випливають з ратифікації Нагойсько-Куала-Лумпурського додаткового протоколу про відповідальність та відшкодування до Картахенського протоколу про біобезпеку»

Виконавцем договору, за результатами тендеру, стала Науково-дослідна установа «Український науково-дослідний інститут екологічних проблем».

Виконавцем, при виконанні роботи було здійснено аналіз європейських практик у сфері поводження із генетично модифікованими організмами (ГМО) та механізмів виникнення шкоди як результат вивільнення ГМО в довкілля.

Результатом науково-дослідної роботи (НДР) є проект плану заходів щодо реалізації Україною зобов'язань, що випливають з ратифікації Протоколу, який містить різнорівневі рішення з законотворчого та практичного впровадження.

Також, на думку авторів наукового звіту, виконання зобов'язань за Протоколом вимагає створення методичного підґрунтя для економічної оцінки впливу ГМО на біорізноманіття екосистем та визначення шкоди/збитків у натуральному та грошовому виразі. Виконання запропонованих заходів дозволить створити ефективну функціонуючу систему моніторингу та контролю ГМО в Україні, а також системи запобігання та пом'якшення шкоди, що виникла в результаті вивільнення ГМО, в т.ч. внаслідок транскордонного переміщення.

Результати роботи є підґрунтям для підготовки документів до ратифікації Україною Нагойсько-Куала-Лумпурського додаткового протоколу про відповідальність та відшкодування до Картахенського протоколу про біобезпеку, а також розроблення заходів з реалізації його положень.

«Формування переліку екосистем, які забезпечують основні екосистемні послуги, включаючи послуги, пов'язані з водою, та розроблення рекомендацій щодо їх відновлення та збереження (перший етап)»

Виконавцем договору, за результатами тендеру, став Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу.

У проведеному дослідженні проаналізовано міжнародний та вітчизняний досвід з дослідження екосистем, екосистемних послуг, розроблення їх класифікацій та впровадження екосистемного підходу в галузі економіки.

Надано інформацію та характеристику трьох міжнародних класифікацій екосистемних послуг (CICES, EUNIC, TEEB).

Охарактеризовано екосистеми України, що мають особливо важливе значення для надання екосистемних послуг, з акцентом на екосистеми, від яких безпосередньо залежить здоров'я, загальний добробут і життєдіяльність людей. Відповідно надано характеристику лісових, водних, водно-болотних екосистем з визначенням і характеристикою основних екосистемних послуг, вигід функцій та вартості.

Підготовлено пропозиції щодо інвентаризації екосистемних послуг в Україні, на підставі класифікацій екосистемних послуг зокрема які ґрунтуються на економічній оцінці екосистем, оцінці функцій екосистем, за споживачами та за регіонами

Підготовлено пропозиції до переліку екосистем, які надають основні екосистемні послуги, з визначенням категорій, обсягів, площ, оцінкою їх стану, економічною цінністю екосистемних послуг на основі міжнародних класифікацій екосистемних послуг EUNIC та CICES. Відповідно до класифікації EUNIC виділено 7 екосистем 1 рівня, які надають екосистемні послуги. Надано узагальнені дані за площами ландшафтів та екосистем у ландшафтах України, подано інформацію щодо здійсненої оцінки переважаючих послуг екосистем у ландшафтах, які проводилися фахівцями університету.

Запропоновано заходи щодо стимулювання застосування екосистемного підходу в усіх секторах, які можуть мати потенційний вплив на біологічне різноманіття та екосистеми.

Одержані результати є основою для проведення подальших досліджень екосистем України з метою визначення переліку та типів екосистемних послуг та розроблення рекомендацій щодо відновлення та збереження таких екосистем.

Розроблені наукові підходи і рекомендації можуть бути використані для обґрунтування видів господарської діяльності, обсягів використання природних ресурсів, розроблення стратегії сталого (збалансованого) соціально-економічного розвитку України відповідно до цілей сталого розвитку та міжнародних зобов'язань України щодо збереження біорізноманіття.

«Наукове узагальнення даних та підготовка шостого національного звіту про виконання Україною Конвенції про біорізноманіття»

Виконавцем договору, за результатами тендеру, став Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАНУ.

Підготовлено науковий звіт за результатами узагальнення і опрацювання інформаційних і звітних матеріалів до шостого національного звіту за період 2013-2017 роки, який містить:

стислий огляд і аналіз виконання Україною заходів щодо збереження, відтворення та невиснажливого (сталого) використання біорізноманіття на національному і регіональному рівні у розрізі виконання цільових завдань Аїті, з рекомендаціями щодо оцінки їх ефективності стосовно кожного заходу, законодавче, інституційне, фінансове забезпечення виконання заходів;

інформацію про участь (залучення) бізнесових структур та місцевих громад до питань збереження та сталого використання біорізноманіття;

огляд заходів, спрямованих на виконання Глобальної стратегії збереження рослин;

стислий огляд про стан біорізноманіття України.

Підготовлено текст шостого національного звіту про виконання Україною Конвенції про біорізноманіття (перекладений англійською мовою), на основі зібраних, опрацьованих та науково узагальнених даних (звітних, аналітичних, інформаційних, наукових матеріалів, інших матеріалів та документів тощо), упорядкований відповідно до структури, формату і матриці надання звіту, визначених у керівних (принципах) настановах складання шостого національного звіту, затверджених рішенням XIII/27 Тринадцятої наради Конференції Сторін Конвенції про біорізноманіття, та з урахуванням довідкового посібника з підготовки шостого національного звіту.

«Ведення державного кадастру тваринного світу»

Виконавцем договору, за результатами тендеру, став Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАНУ.

Робота виконана відповідно до Технічного завдання до договору.

За результатами роботи здійснено аналіз матеріалів природоохоронних міжнародних угод (Конвенція про біологічне різноманіття, Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин, угоди і меморандуми, укладені в її рамках (AEWA, EUROBATS, ACCOBAMS), Бернська конвенція тощо), Стороною яких є Україна, за період 2009–2016 роки з метою уточнення переліку пріоритетних видів тварин для ведення ДКТС.

Узагальнено та проаналізовано дані та підготовлено матеріали для внесення до ДКТС:

в частині доповнення таксономічного списку (check-list) видів тварин фауни України (близько 20 тис. видів).

відомості щодо мисливських тваринах (2ТП-Мисливство) та водних живих біологічних ресурсах (2009-2017 рр.);

даних щодо інвазійних видів тварин;

списків видів прісноводних риб з урахуванням басейнового принципу;

видів, які включені до Червоної книги України та до оновлених списків видів Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA).

Підготовлено пропозиції щодо модифікації інтерфейсу ДКТС з метою підвищення його функціональності, зручності у користуванні і ефективності реалізації режиму редагування для внесення нової чи оновлення існуючої в ДКТС інформації.

«Підготовка та видання енциклопедії мігруючих видів диких тварин України (другий етап)»

Виконавцем договору, за результатами тендеру, став Інститут зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАНУ

Робота виконана відповідно до Технічного завдання до договору.

За результатами роботи оновлений перелік видів мігруючих тварин, що планується включити до видання енциклопедії, і відповідне обґрунтування, оновлені та відредаговані нариси про біологію та сучасний стан популяцій мігруючих видів диких тварин фауни України, що внесені до Червоної книги України або є об'єктами регулювання міжнародних договорів України, складені за єдиним форматом, відповідні ілюстративні матеріали (мапи, фотографії).

Здійснено аналіз документів міжнародних договорів України з питань збереження мігруючих видів диких тварин, прийнятих протягом 2014–2017 років, на предмет їх включення до енциклопедії.

Підготовлено електронну версію енциклопедії мігруючих видів диких тварин (у форматі файлів верстки та Adobe Acrobat (pdf)) та 100 компакт-дисків з електронною версією енциклопедії для розповсюдження.

"Таксономічні, популяційні, еколого-ценотичні та ареалогічні дослідження видів рослинного світу, занесених до Червоної книги України (рослинний світ) з метою їх збереження в природному середовищі (четвертий етап)"

Виконавцем договору, за результатами тендеру, став Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України

Об'єктами досліджень були види рослинного світу (рослини та гриби), занесені до Червоної книги України; законодавчі акти України, що стосуються охорони рослинного світу, предметом досліджень – таксономічні, популяційні, еколого-ценотичні та ареалогічні особливості видів рослин та грибів.

На основі аналізу цих відомостей можна приймати обґрунтовані рішення щодо ревізування та оновлення видового складу рослин та грибів, занесених до Червоної книги України, що є постійно актуальним завданням у процесі ведення Червоної книги. З цієї причини серед конкретних завдань проведеної науково-дослідної роботи були обґрунтування до модельних видів рослин та грибів щодо необхідності включення їх до чергового видання Червоної книги України або виключення їх із Червоної книги України, а також проекти Переліку видів рослин та грибів для включення до Червоної книги України та Переліку видів рослин та грибів, які потребують виключення з Червоної книги України. Обґрунтування до включення кожного конкретного модельного виду рослинного світу до чергового видання Червоної книги України містять достатньо повну інформацію про вид, аналогічну за структурою до структури нарисів про види, що вже занесені до Червоної книги України.

Результати роботи будуть використані, серед іншого, для підготовки нової редакції (четвертого видання) Червоної книги України (рослинний світ), для ведення Державного кадастру рослинного світу, а також для розроблення подальших заходів щодо збереження в природному середовищі рідкісних і зникаючих видів судинних рослин, водоростей, мохоподібних, лишайників та грибів.

"Ведення Зеленої книги України (перший етап)"

Виконавцем договору, за результатами тендеру, став Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України

Результати досліджень будуть використані під час підготовки проекту змін до Положення про Зеленої книги України, нової редакції Зеленої книги України, ведення Державного кадастру рослинного світу, розроблення заходів щодо збереження у природному середовищі рідкісних, таких, що перебувають під загрозою зникнення, та типових природних рослинних угруповань, які підлягають охороні. Розроблені методичні рекомендації щодо збору, підготовки і стандартизованої подачі матеріалів щодо раритетних угруповань України.

Встановлено, що до складу чинного раритетного фітоценофонду України включено 142 асоціації (лісові – 93 асоціації, чагарникові – 1, степові – 36, угруповання відслонень та пісків – 5, лучні – 2, болотні – 4, вищі водні – 1), які були виділені з методичними порушеннями, зокрема встановлені на підставі лише поодиноких описів або описані декілька десятків років тому і не підтверджені сучасними дослідженнями. Такі угруповання потребують додаткових досліджень для вирішення питання виключення їх із переліків Зеленої книги України.

«Ведення державного кадастру рослинного світу»

Виконавцем договору, за результатами тендеру став, Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України

Результати досліджень ресурсів лікарських рослин можуть бути використані для встановлення лімітів спеціального використання лікарської сировини на території досліджених областей впродовж найближчих 5-10 років, оскільки в умовах трансформованого середовища це оптимальний період збереження сировинної цінності масивів недревних лікарських рослин.

На основі узагальнення наявних списків та переліків, запропоновано Перелік високоактивних інвазійних видів флори України. Проведено аналіз систематичних, біоморфологічних, екологічних, біогеографічних особливостей даної групи рослин, а також фітоценотичної приуроченості. До нього увійшло 64 види адвентивних рослин.

З метою зменшення загрози інвазійних рослин запропоновано комплексну програму дослідження інвазійних процесів у природних та культурних фітоценозах України, яка має бути спрямована на вирішення широкого кола пріоритетних питань наукових досліджень, зокрема:

- а) запровадження та ведення реєстру інвазійних видів рослин з визначенням ступеня загрози для окремих регіонів;
- б) створення системи моніторингу інвазійних рослин у лісових, лучних та інших типах фітоценозів для з'ясування темпів інвазії окремих видів;
- в) розробка стратегії управління, попередження і зменшення ризиків, пов'язаних з інвазійними рослинами в сільському та лісовому господарствах, з урахуванням тенденцій зміни клімату;
- г) з'ясування економічних, соціальних та екологічних наслідків експансії інвазійних рослин;
- е) посилення координації та обміну інформацією між дослідниками, користувачами природних рослинних ресурсів та контролюючими органами про комплексні підходи до управління інвазійними процесами і їх попередження.

«Розроблення методичних рекомендацій щодо встановлення науково-обґрунтованих нормативів спеціального використання природних рослинних ресурсів на землях лісового та природно-заповідного фондів»

Виконавцем договору, за результатами тендеру, став Державний вищий навчальний заклад «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

У Методичних вказівках запропоновані механізми та періоди встановлення нормативів на землях природно-заповідного й лісового фондів, проаналізовані можливість та особливості спеціального використання природних рослинних ресурсів у межах природно-заповідних територій та об'єктів різних категорій. Розглядається також порядок прийняття рішень щодо встановлення нормативів спеціального використання природних рослинних ресурсів загальнодержавного та місцевого значення на землях природно-заповідного й лісового фондів.